

Decanaat - Durendael

Informatie Tweede Fase havo Voor ouder(s)/verzorger(s) en leerlingen van havo3 en leerlingen die instromen vanuit vmbo4 voor schooljaar 2021 - 2022

Oisterwijk, januari 2021

Aan de ouder(s)/verzorger(s) en leerlingen van HAVO-3 en VMBO-4

Geachte ouder(s)/verzorger(s), beste leerlingen,

Met dit boekje wil 2College Durendael u informeren over een aantal belangrijke zaken met betrekking tot de Tweede Fase.

Hoewel de informatie vooral ingaat op de specifieke situatie zoals die op onze school is ontstaan, wordt in het kort ook iets gezegd over algemene uitgangspunten van de Tweede Fase.

Als er onduidelijkheden zijn kunt u terecht bij de mentor of bij de schooldecaan (gorp.m@2college.nl).

Met vriendelijke groet,

Marjolein van Gorp, havo/vwo decaan 2College Durendael

Inhoudsopgave

1. Kenmerken van de Tweede Fase	pag. 2
2. De vier profielen	pag. 2
3. Structuur van de profielen	pag. 2
4. Nieuwe vakken in de Tweede Fase	pag. 3
5. Examens	pag. 6
6. Door- en uitstroommogelijkheden	pag. 7
Vooropleidingseisen voor HBO/WO	pag. 8

De profielkeuzeformulieren voor havo regulier en havo-tto vindt u als bijlage in een apart bestand.

1. Kenmerken van de Tweede Fase

De Tweede Fase havo omvat leerjaar 4 en 5 van het havo.

Voor de Tweede Fase kiest de leerling een profiel: een combinatie van examenvakken die met elkaar samenhangen en die aansluiten op bepaalde vervolgopleidingen en beroepen. De profielen zijn: Cultuur en Maatschappij, Economie en Maatschappij, Natuur en Gezondheid, Natuur en Techniek.

Alle leerstof, de toetsstof, de toetsmomenten en de normering krijgt de leerling in het begin van havo 4 in een **PTA**, het **P**rogramma van **T**oetsing en **A**fsluiting. Leerlingen en ouder(s)/verzorger(s) kunnen het PTA vinden op de site van Durendael.

(<https://www.2college.nl/durendael/leerlingen/programmas-van-toetsing-en-afsluiting/>)

Vanaf havo4 zijn alle toetsen onderdeel van het examen.

Daarnaast zullen ouder(s)/verzorger(s) hun kinderen op een andere manier moeten begeleiden. Veel minder dan in de onderbouw zullen docenten de leerstof voor de leerlingen verdelen over de beschikbare tijd. Leerlingen zullen zelf moeten plannen om ervoor te zorgen dat ze niet in tijdnood komen.

2. De vier profielen:

Profielen worden gekozen op grond van interesse voor bepaalde vakken en activiteiten, op grond van vaardigheden en de eisen van vervolgopleidingen.

Profiel: Cultuur en Maatschappij

Profiel: Economie en Maatschappij

Profiel: Natuur en Gezondheid

Profiel: Natuur en Techniek

3. Structuur van de profielen

Elk profiel bestaat uit drie delen

- **Het gemeenschappelijke deel** (verplichte vakken die voor elk profiel hetzelfde zijn)
- **Het profieldeel** (vakken die specifiek bij een profiel horen)
- **Het vrije deel** (in het vrije deel zit het verplichte vak levensbeschouwing en een keuze voor een aanvullend examenvak)

Leerlingen hebben de mogelijkheid om een tweede examenvak te kiezen in het vrije deel, dit noemen we een extra vak (shopvak). In de meeste gevallen zal dat vak (zie **extra vak**) niet (kunnen) worden ingeroosterd.

Extra vak

Een leerling kan ervoor kiezen om een extra examenvak te nemen. Een extra examenvak in de vrije ruimte zorgt wel altijd voor een sterke overschrijding van de minimale studielast. Een extra vak wordt niet ingeroosterd! Om deze reden is het niet mogelijk een vak waarbij praktijklessen horen als extra vak te kiezen. De vakken scheikunde, natuurkunde, biologie en beeldende vorming kunnen **niet** als extra vak worden gekozen.

Het extra vak moet worden gevolgd (inclusief toetsen) in havo 4 tot en met de kerstvakantie. Bij het extra vak moet ook voldaan worden aan het PTA. Mocht het te veel worden dan kan er hierna voor gekozen worden het extra vak te laten vallen na overleg met mentor en decaan. Het laten vallen van het extra vak kan consequenties hebben voor doorstroom. De decaan regelt voor de leerling dat het extra vak kan vervallen als het formulier ondertekend door een ouder/verzorger is ingeleverd.

4. Nieuwe vakken in de Tweede Fase

Als de leerling volgend jaar in de Tweede Fase komt, krijgt de leerling te maken met nieuwe vakken. Hierna is per vak de belangrijkste informatie weergegeven.

Bedrijfseconomie

Bedrijfseconomie, Ondernemerschap en Financiële Zelfredzaamheid

Bedrijfseconomie kijkt naar ondernemingen die goederen en/of diensten leveren. Hoe functioneren ondernemingen en welke keuzes moeten worden gemaakt? Met de volgende vragen houdt

Bedrijfseconomie zich bezig:

- Hoe zet je een bedrijf op en hoe maak je het groter? Ondernemingen zullen willen investeren maar deze investering moet gefinancierd worden: Hoe doe je dat? Ga je naar de bank of organiseer je dat op een andere manier? En is dit voor een startende onderneming anders dan voor een groter bestaand bedrijf.
  - Hoe organiseer je de organisatie van binnenuit? Hoe geef je leiding en hoe ga je om met personeelsbeleid?
  - Wie zijn je potentiële klanten en hoe trek je klanten aan? Wat hebben je klanten nodig en hoe weten ze jouw onderneming te vinden? Hoe organiseer je alle marketingactiviteiten daaromheen?
  - Is de onderneming financieel gezond: wordt er winst gemaakt? Hoe houd je alle kosten en opbrengsten bij? En als het niet gaat zoals gepland, hoe kan een organisatie dit dan bijsturen?
  - Hoe organiseert een onderneming de financiële verslaglegging, zodat ook de buitenwereld kan zien hoe het met de onderneming gaat? Hoeveel winst maakt de onderneming, en hoeveel vermogen heeft ze? Je moet immers verantwoording afleggen aan bijvoorbeeld de overheid en je aandeelhouders.
- Kortom: bedrijfseconomie is een vak dat je leert hoe je de economie in praktijk brengt, waarbij je leert over ondernemen, werken binnen een onderneming en het organiseren van je eigen financiële huishouden. Als privépersoon sta je immers vaak voor keuzes met financiële gevolgen: studeren of werken, kopen of huren, samenwonen, trouwen, scheiden en erven. Je leert de financiële consequenties van die keuzes te overzien.

Moeilijkheidsgraad

Om het vak Bedrijfseconomie goed te kunnen volgen moet je regelmatig aan de slag met cijferwerk en de rekenmachine. Je moet nauwkeurig kunnen werken omdat je opdrachten krijgt waarbij alle cijfers moeten kloppen, bijvoorbeeld bij het maken of controleren van een begroting, balans en winst-en-verliesrekening of renteberekeningen.

Maar je moet ook goed informatie en feiten kunnen combineren om vervolgens conclusies te kunnen trekken. Soms moet je begrippen uit je hoofd leren bijvoorbeeld als je onderwerpen krijgt die met wetten en regelgeving te maken hebben.

Bedrijfseconomie of economie?

Bedrijfseconomie: houdt zich vooral bezig met wat er *binnen* een organisatie gebeurt.

Heb je gevoel voor getallen (vind je het leuk om te rekenen), kun je logisch denken en verbanden leggen, oorzaken en gevolgen aangeven en conclusies trekken aan de hand van teksten en cijfers? Heb je bovendien weinig moeite met het lezen van grafieken en tabellen, dan is Bedrijfseconomie mogelijk een goede keuze.

Economie:

Van Dale: eco-no-mie (de); v – de wetenschap die het menselijk streven naar welvaart tot voorwerp heeft. Het vak economie heeft als doel het ontwikkelen van een economische kijk op maatschappelijke ontwikkelingen. Economie is een goede voorbereiding voor opleidingen die te maken hebben met management, bedrijfsleven en communicatie. Bij economie onderzoeken we economische verbanden en wetmatigheden en gaan we op zoek naar verklaringen van actuele economische verschijnselen. Economie is zowel een alfa- als een bèta-vak. Dit houdt in dat er veel van je leesvaardigheid gevraagd wordt maar ook je rekenvaardigheid. Vaardigheden zoals het aanleren van begrippen, het interpreteren van functies en het maken van berekeningen zijn belangrijk om het vak economie goed te kunnen begrijpen. Voor de economische opleidingen in het HBO en WO is de combinatie van economie en wiskunde (A of B) verplicht.

Maatschappijwetenschappen

Wat is maatschappijwetenschappen? Maatschappijwetenschappen gaat over actuele politieke en maatschappelijke vraagstukken. Het vak wordt vooral ondersteund door de (sociale) wetenschappen politicologie en sociologie. Daarnaast maakt het vak ook nog gebruik van andere sociale wetenschappen zoals recht, economie, culturele antropologie en de recente geschiedenis. Maatschappijwetenschappen bestudeert daarom de samenleving of de maatschappij.

Voor het bestuderen van het vak maatschappijwetenschappen hanteert men een structuur van vier hoofdconcepten en 23 kernconcepten.

De hoofdconcepten zijn de belangrijkste abstracte basisbegrippen die nodig zijn om de grondbeginselen van het vak eigen te maken. De 4 hoofdconcepten zijn:

- vorming
- verhouding
- binding
- verandering

Overzicht van hoofdconcepten en kernconcepten		
HOOFDCONCEPTEN	SOCIOLOGIE Samenleving/maatschappij <i>KERNCONCEPTEN</i>	POLITICOLOGIE Politiek/bestuur/staat <i>KERNCONCEPTEN</i>
Vorming	Socialisatie/acculturatie Identiteit Cultuur	Politieke socialisatie Ideologie
Verhouding	Sociale gelijkheid / sociale ongelijkheid	Macht/gezag Conflict/samenwerking
Binding	Sociale cohesie Sociale instituties Groepsvorming Cultuur	Politieke instituties Representatie/ representativiteit
Verandering	Modernisering Individualisering Institutionalisering	Democratisering Staatsvorming Globalisering

De kernconcepten zijn de begrippen die van de hoofdconcepten zijn afgeleid. Het zijn de begrippen die je nodig hebt om het vak eigen te maken.

Tevens wordt er nog een onderscheid gemaakt tussen de kernconcepten die gekoppeld zijn aan de sociologie en aan de politicologie. Sociologie is de wetenschap die zich bezighoudt met het bestuderen van sociaal gedrag en sociaal handelen van de mens in de samenleving. Politicologie is de wetenschap

die zich bezighoudt met de bestudering van de totstandkoming van en de uitvoering en de effecten van het overheidsbeleid.

Meer informatie over het vak maatschappijwetenschappen vindt u in het filmpje:

<https://youtu.be/2WsiOjU5sGA>

Het vak maatschappijwetenschappen is van belang voor de volgende vervolgopleidingen: HBO-V, sociaal agogische opleidingen, HBO-Recht, Kunstonderwijs, hoger gezondheidsonderwijs, academie voor Journalistiek, Pabo, leraren opleidingen.

Culturele Kunstzinnige Vorming (havo)/ Cultural Artistic Training (havo-tto)

CKV is een vak dat onderdeel uitmaakt van het gemeenschappelijke deel, elke leerling in havo-4 en vwo-4 krijgt het vak aangeboden. Leerlingen die de tweetalige opleiding volgen krijgen het vak in het Engels aangeboden (CAT).

'Kunst actief meemaken' is het doel van het vak. Kunst ervaren en beschouwen vraagt betrokkenheid, inzet, kennis en vaardigheden. En omdat de betekenis van kunst nooit vastligt, is een open en onderzoekende houding vereist.

De onderdelen van het vak CKV zijn:

- Kennis van kunst en cultuur: oriëntatie op de kunstgeschiedenis. Aan de hand van verschillende kunstdisciplines wordt de kunstgeschiedenis van de prehistorie tot heden behandeld. Tijdens deze lessen worden de inhoud, vorm en betekenis van kunst vanuit verschillende dimensies beschouwd.

- Praktische opdrachten: bij de praktische opdrachten onderzoek en presenteer je verschillende kunstdisciplines.

Het vak CKV wordt afgesloten met een cijfer. Dit cijfer is een onderdeel van het combinatiecijfer.

HAVO - Beeldende Vorming

Bij Kunst Beeldend ga je praktisch aan de slag, vanuit een gegeven thema of opdracht, of op grond van je eigen interesses. Zoals je in het 3e jaar gewend bent, zullen de opdrachten in de bovenbouw steeds persoonlijker kunnen worden ingevuld en wordt van je verwacht dat je goed nadenkt over wat je wilt maken. Je werkt dus procesgericht, dat wil zeggen dat je niet enkel toewerkt naar een mooi eindresultaat, maar dat je ideeën leert bedenken, deze ideeën leert vormgeven en door te experimenteren leert hoe deze vormgeving te bereiken. Je reflecteert hierbij continue op jouw proces. Heb je alle mogelijkheden onderzocht? Durf je een stapje verder te gaan? Je krijgt veel vrijheid in het uitwerken van jouw gekozen opdrachten, waardoor je vanuit eigen interesses een persoonlijke invulling geeft aan jouw werkstukken bij Beeldend Vorming.

Tijdens de praktijklessen kun je kiezen uit alle beeldende disciplines, materialen en technieken; zoals film en animatie, gamedesign en fotografie, diverse schilder- en tekentechnieken voor autonome kunst, grafisch ontwerp, mode of illustratie, en driedimensionale vormgeving in klei, gips, hout, karton en metaal voor o.a. beeldhouwkunst, architectuur, decor en meubelontwerp. Jouw interesse bepaalt jouw onderzoek en beeldend werk.

Je ontwikkelt bij Beeldende Vorming: - het tonen van lef (out-of-the-box denken) - zelfkennis (reflectie) - verantwoordelijkheid voelen en nemen (jouw project van A tot Z in goede banen leiden) - assertiviteit (voor jezelf opkomen door jouw werk te presenteren en te onderbouwen) - onafhankelijkheid (met eigen creatieve ideeën en besluiten komen) - besluitvaardigheid (onderbouwde keuzes durven maken) - pro-actief zijn (experimenteren, jezelf uitdagen om verder te komen)

doorzettingsvermogen (ook wanneer je vast dreigt te lopen). Het zijn competenties die je als mens verrijken en die je in alle facetten van jouw leven nodig zal hebben.

Om je persoonlijke werk meer diepgang te geven, werken wij in de praktijklessen vanuit thema's die samenkomen met de bijbehorende theorielessen Kunst Algemeen. Hier ga je kunst- en cultuuruitingen uit het heden en verleden goed bekijken en bestuderen en leer je op jouw eigen werk en dat van andere kunstenaars en vormgevers te reflecteren. Je leert kunstwerken analyseren vanuit diverse invalshoeken, waaronder esthetica, politieke macht, wetenschap en vermaak en we kijken naar diverse disciplines als schilderkunst, beeldhouwkunst, fotografie, architectuur, film, muziek, dans, drama en installaties. De theorielessen zijn ter voorbereiding op het Centraal Schriftelijk Eindexamen Kunst Algemeen.

Er komen bij Kunst Algemeen in totaal drie cultuurperiodes aan bod. De cultuurperiodes voor Havo zijn:
- Cultuur van het moderne in de eerste helft van de twintigste eeuw - Massacultuur vanaf 1950 en één van de volgende: Middeleeuwen, Hofcultuur, Burgerij of Romantiek & Realisme.

Door afbeeldingen, film- en muziekfragmenten te bekijken en te beluisteren en ze te plaatsen in de context van de tijd, kunnen we met elkaar in discussie over (de betekenis van) kunst en leer je vooral met andere ogen naar kunst en cultuur te kijken en je voor te stellen hoe het kunstwerk zou zijn overgekomen in een totaal andere tijd en/of maatschappelijke situatie. Door te kijken naar kunst kunnen we dus veel leren over de maatschappij en zelfs over onszelf.

Beeldende Vorming is zowel geschikt voor de breed georiënteerde leerling, als voor de leerling die al meer richting heeft bepaald voor één van de vele vervolgopleidingen binnen de sectoren kunst en cultuur, vormgeving (zoals architectuur, film en fotografie, mode en grafisch ontwerp) en sociale beroepen als creatieve therapie en pabo.

Mooi filmpje over het vak beeldende vorming gemaakt door docenten van 2College Durendael:

<https://www.youtube.com/watch?v=KvDfpOGXLB8>

C-plus

Dit wereldburgerschapsvak staat in het verlengde van GLC (global citizenship). Tijdens het vak C-Plus ontwikkelen leerlingen competenties die nodig zijn om in een steeds globaliserende wereld mee te kunnen. Door het maken van individuele en groepsopdrachten ontwikkelen leerlingen internationaal bewustzijn, vaardigheden voor ondernemerschap, samenwerken en presenteren in het Engels zowel schriftelijk als mondeling. Tijdens deze opdrachten ontwikkelen leerlingen inzicht in hun persoonlijke kwaliteiten door een blog en portfolio bij te houden, die ze ook aan het einde van hun schoolcarrière kunnen meenemen naar hun vervolgopleiding.

Maatschappijleer (havo) / Social Studies (havo-tto)

Verplicht vak van het gemeenschappelijk deel; voor algemene vorming; management en communicatie; voor sociale, economische en juridische richtingen; kennis van maatschappij en politiek bestel.

De leerlingen die in de eerste drie klassen 2-talig onderwijs hebben gevolgd gaan in de bovenbouw verder met Engels+, en gaan voor het diploma IB (Internationaal Baccalaureaat).

5. Examens

Een aantal vakken wordt afgesloten met enkel een schoolexamen. Het gaat hier om de volgende vakken: culturele kunstzinnige vorming, C-plus, academische vaardigheden, maatschappijleer, lichamelijke opvoeding, levensbeschouwing.

Alle andere vakken kennen naast een schoolexamen ook een landelijk georganiseerd centraal schriftelijk examen.

6. Door- en uitstroommogelijkheden

Een leerling die nu in havo3 zit zal gewoonlijk doorstromen naar havo4 en havo5, en vandaar naar het hoger onderwijs.

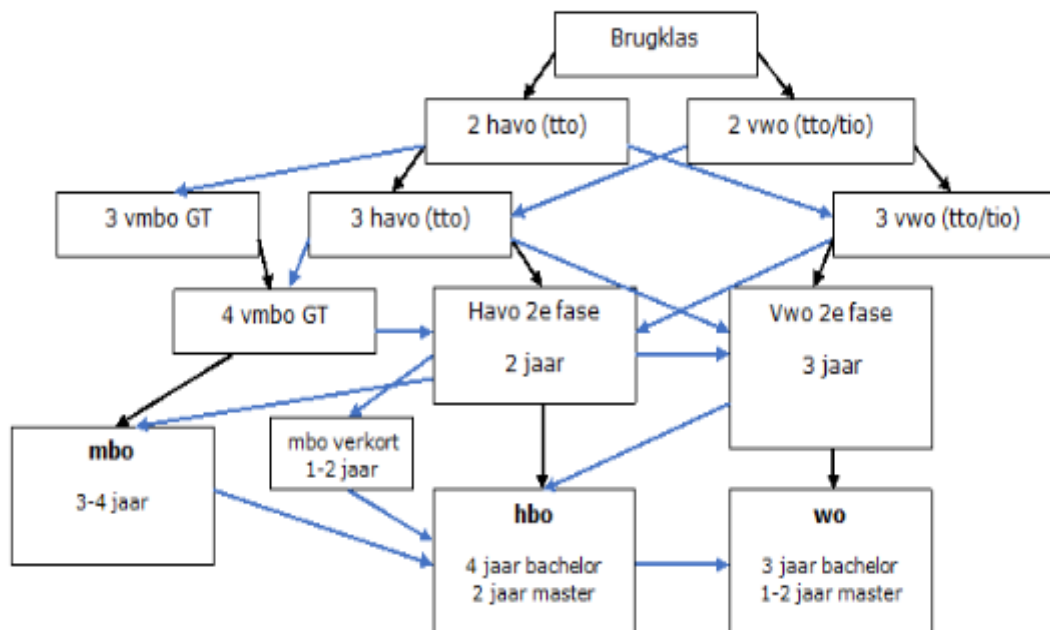
Er zijn echter ook andere (om)wegen mogelijk. Het uitgangspunt moet zijn dat een leerling "lekker in z'n vel" een passende studieroute doorloopt.

Als in havo3 een onvoldoende basis aanwezig is om een passend profiel te kiezen loopt een leerling een grote kans om te mislukken in de havo-bovenbouw. Een overstap naar vmbo4 kan dan heel verstandig zijn. Overstappen naar vmbo4 is overigens geen recht van de havo3-leerling. De mentor is op de hoogte van de voorwaarden voor plaatsing.

Een overgangsbewijs naar havo 4 geeft ook recht op toelating in het MBO niveau 4. Als een leerling deze route wil nemen dan moet hij/zij zich wel op tijd aanmelden in het MBO.

Doorstroom van havo naar vwo

Een havist die na het eindexamen wil doorstromen naar vwo kan deze overstap maken. Dit is altijd een traject op maat. De leerling zal in havo5 dan contact moeten opnemen met de decaan om deze overstap te bespreken. Iedere leerling op vwo heeft Frans of Duits in het gemeenschappelijke deel en iedere leerling op vwo volgt een vorm van wiskunde. Als deze vakken niet zijn gevolgd op de havo is de overstap een stuk moeilijker. Voor een leerling die een extra vak heeft gevolgd op de havo zal de overstap naar vwo makkelijker zijn. Er wordt altijd per leerling bekeken wat nodig is voor deze overstap.

Het proces om te komen tot een juiste en passende profielkeuze is een serieus proces. Er zijn veel partijen bij betrokken. Wij hanteren als uitgangspunt dat een profiel moet passen bij de persoonlijkheid, motivatie, kwaliteiten, vaardigheden, toekomstverwachtingen en ambities van een leerling. Samen met u en uw kind gaan we dat complexe proces vorm geven. Veel succes.

Op de onderstaande link ziet u de lijst met instroomeisen voor het HBO. U vindt deze lijst op Regeling aanmelding en toelating hoger onderwijs op de site van Overheid.nl
Hier kunt u ook de lijst vinden voor toelating in het WO met een vwo- diploma (deze lijst wordt jaarlijks aangepast).

Instroomeisen voor HBO opleidingen:

<https://wetten.overheid.nl/BWBR0035059/2020-09-12#BijlageB>

U ziet een lijst met vakken, naar beneden scrollen dan krijgt u eerst de AD (associate degree) opleidingen en als u verder naar beneden scrollt dan komt de lijst met B (bachelor) opleidingen.

Instroomeisen voor WO opleidingen:

<https://wetten.overheid.nl/BWBR0035059/2020-09-12#BijlageA>

U ziet een lijst met vakken, naar beneden scrollen dan komt u meteen bij de bachelor opleidingen in het WO.